
A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog, különös tekintettel a közpénzügyi szabályozásra

Nagy Zoltán* - Csák Csilla**

---

1. Bevezető gondolatok

A pénzügyi fogyasztóvédelem jelentősége az utóbbi évtizedekben nagymértékben megnőtt.¹ A rendszerváltást követően rohamosan bővült a pénzügyi termékek piaca.² Egyre több problémát jelentett a fogyasztó nem megfelelő tájékoztatása, a felelőtlen fogyasztói magatartás és a bonyolult pénzügyi konstrukciók kialakulása.³ A pénzügyi fogyasztó rendkívüli mértékben kiszolgáltatottá vált.⁴ A pénzügyi piacok szabályozásának oka és célja lett tehát az ügyfelek védelme, a pénzügyi rendszer zavartalan működése, az információs aszimmetria csökkentése és a tisztességes versenyfeltételek biztosítása.⁵ A gazdasági válság rámutatott arra, hogy a fogyasztóvédelemen belül külön jogterületként, kiemelten kell foglalkozni a pénzügyi fogyasztóvédelemmel, mivel a szabályozás hiányossága jelentős gazdasági és társadalmi károk forrása lehet.⁶ A pénzügyi fogyasztóvédelem tehát a fogyasztóvédelmi jogon belül önálló szabályozási területté vált. Meg kell azonban vizsgálni a jogterület fogyasztóvédelmi joghoz való

---

* Egyetemi tanár, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet; Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

** Egyetemi tanár, dékán, intézetigazgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete.

¹ LENTNER Csaba – SZIGETI Cecília – BORZÁN Anita: *New Dimensions of Banks Social Responsibility*. in: Szente Viktória - Szendrő Katalin - Varga Ákos - Barna Róbert (szerk.) *Sustainable economics, community strategies: abstracts of the 3rd International Conference of Economic Sciences*, Kaposvár, Kaposvár University, Faculty of Economic Science, 2011, 423/b5., 29-48.

² NAGY Zoltán: *Problémafelvetés a pénzügyi fogyasztóvédelem területén*. Miskolci Jogi Szemle, 2017/2. különszám, 391-401.

³ LENTNER Csaba: *A gazdasági válság hatása a globális, uniós és hazai szabályozási környezetre*. in: Auer Ákos – Papp Tekla (szerk.): *A gazdasági világválság hatása egyes jogintézményekre Magyarországon és az Európai Unióban*. Nemzeti Közszerzői Intézet, Budapest, 2016. 45-84.

⁴ HAJNAL Zsolt: A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályok aktuális változásai az Európai Unió jogalkotási folyamatainak tükrében, *Debreceni Jogi Műhely*, 2009/1. szám, www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2009.

⁵ SIMON István: *A pénzügyi piac joga*. in: Simon István (szerk.): *Pénzügyi jog I.*, OSIRIS Kiadó, Budapest, 2007, 292-293.

⁶ NAGY Zoltán: A gazdasági válság hatása a pénzügyi intézmények és szolgáltatások szabályozására, *Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXVIII., 2010. 229-243.

viszonyát, más jogágakkal való kapcsolatát, különösen a pénzügyi jogi szabályozáson belüli helyét és szerepét.⁷

A fogyasztóvédelmi jog egyrésztől egy interdiszciplináris jogterület, mivel a fogyasztói magatartás több tudományág vizsgálatának tárgyát képezi (közgazdaságtan, szociológia, pszichológia stb.). Másrészt a fogyasztóvédelmi jog a hagyományos jogágak metszetében helyezkedik el, több jogágot is átfogó önálló jogterület. Kiterjed a fogyasztással összefüggő polgári jogi jogviszonyokra és a fogyasztókat közvetlenül érintő közjogi jogviszonyokra egyaránt.⁸ A fogyasztóvédelmi jog tehát a fenti meghatározás alapján több jogággal áll szoros kapcsolatban. Ezek közül kiemelendő jelentősége miatt a polgári jog. A polgári jog szabályozza a magánjogi szerződéseket, amelyekben létrejön és megvalósul a fogyasztói jogviszony. Ez egyrészt jelenti az atipikus és tipikus szerződéseket és a szerződésekre vonatkozó általános szabályokat egyaránt (szavatosság, jótállás, tisztességtelen szerződési kikötések).⁹ A magánjogi szabályozás kiterjed az anyagi jogi szabályok mellett a fogyasztókat védő polgári eljárásjogi szabályokra is.

A magánjog mellett a közjogi szabályoknak van különös jelentősége, a közjogon belül pedig a közigazgatási és a pénzügyi jogi szabályoknak. Az általános fogyasztóvédelmi szabályok esetében ki kell emelni a közszolgáltatás területén érvényesülő normákat és a piacfelügyeleti normákat. A közszolgáltatások területén a fogyasztó a közszolgáltatást végző szervezetekkel áll kapcsolatban. A jogviszonyban a fogyasztó jogainak védelmét közigazgatási szabályok biztosítják. A piacfelügyelet esetében a piaci anomáliák kiszűrése, a fogyasztók és a vállalkozások közötti egyensúlytalanság kiküszöbölése jelenti a legfontosabb feladatot.¹⁰

2. A pénzügyi fogyasztóvédelmi közjog alanya és tárgya

A *pénzügyi fogyasztóvédelem jog* a fogyasztóvédelmi jog egyik speciális területe, ahol szintén érvényesülnek a magánjogi és közjogi szabályok egyaránt. A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog keretében a pénzügyi szervezetek ügyfeleinek a védelme valósul meg. A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog külön jogterületként való meghatározását elkülönült normarendszere indokolja. A különös szabályozást indokolja a pénzügyi

⁷ NAGY Zoltán: *A pénzügyi fogyasztóvédelem aktuális kérdései*. in: Szalma József (szerk.): *A magyar tudomány napja Délvidéken 2013, 2014*, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, Újvidék, 207-224.

⁸ FAZEKAS Judit: *Fogyasztóvédelmi jog*. Complex Kiadó, Budapest, 2007. 74-75. A szerző rámutat arra, hogy a fogyasztóvédelmi jog autonómiája abban rejlik, hogy új megvilágításba helyezi a piaci kapcsolatokat, a jogi kategóriák újraértékelésére készíti az elméleti és gyakorlati szakembereket.

⁹ HAJNAL Zsolt: *A PTK 6:77.§-6:81.§ szakaszokhoz fűzött kommentár* (XV.Fejezet: Szerződéskötés általános szerződési feltételekkel), in: Osztovits András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 194-203. HAJNAL Zsolt : *A PTK 6:100.§-6:106.§ szakaszokhoz fűzött kommentár*, in: Osztovits András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 244-273.

¹⁰ FAZEKAS: i.m. 80-84.o. PÁZMÁNDI Kinga: *Magyar fogyasztóvédelmi és reklámjog*. Budapest HVG-ORAC Kft., 2010. 33-34. A vállalkozás fogalmát meghatározzák a szerzők a fogyasztói jogviszonyban. Vállalkozásnak minősül minden olyan tevékenység végzője, aki a fogyasztókat érintő tevékenységet gazdasági tevékenységével összefüggő célok érdekében végzi.

szektor szerződéseinek a speciális jellege, magasfokú szakértelmet igénylő és gyorsan változó pénzügyi konstrukciók és a különleges fogyasztóvédelmi intézményrendszer.¹¹ A pénzügyi szervezetek által nyújtott szolgáltatásokat igénybe vevő pénzügyi fogyasztók érdekeinek a védelmét a pénzügyi szervezetekkel szembeni közbizalom megerősítése indokolja.

A pénzügyi fogyasztóvédelem, tehát felosztható pénzügyi fogyasztóvédelmi magánjogra és közjogra, bár a szabályrendszer szorosan kapcsolódik mind a két jogterülethez. A pénzügyi fogyasztóvédelmi közjog a pénzügyi jog szabályozási tárgyát képezi, a pénzügyi jog egyik szabályozási területe. A pénzügyi jog ugyanis a pénzügyi politika megvalósítása érdekében közpénzügyi intézményeken keresztül pénzügyi viszonyokkal szabályozza a gazdálkodó szervezetek pénzgazdálkodását, a monetáris politika területeit, valamint egyes jogalanyok pénzügyi jogi kötelezettségeit.¹²

A következőkben a pénzügyi fogyasztóvédelmi közjogi szabályozás kerül bemutatásra, különösen kiemelve a pénzügyi szolgáltatások területét. Az uniós szabályozás nem kerül külön ismertetésre, hanem a legfontosabb jogforrások az egyes fejezetekben kerülnek áttekintésre.

2.1. A pénzügyi fogyasztóvédelmi közjog alanya. A szabályozás lehatárolása miatt fontos kérdés a pénzügyi fogyasztóvédelmi közjog alanyának és tárgyának a tisztázása. Az alanyok körébe tartozik a pénzügyi fogyasztó, a pénzügyi szervezetek és a monetáris hatóság.

A szabályozás célja a fogyasztói érdekek védelme, ezért a *pénzügyi fogyasztó* központi fogalma a jogterületnek.¹³ A fogyasztó védelme fontos közérdek. A pénzügyi fogyasztóvédelem területén azonban szükséges lehatárolni a fogyasztó fogalmát, megvizsgálni, hogy kit is véd kiemelten a jogi szabályozás. Az elmélet rámutat arra, hogy teljesen egységes európai fogyasztó fogalomról nem beszélhetünk, bár a fogyasztóvédelmi irányelvek hasonló fogyasztói fogalmakat használnak, de a tagállamok eltérő módon szabályozzák a fogyasztó fogalmát, más-más szabálycsoportra kiterjesztve a fogyasztóvédelmi szabályozás személyi hatályát.¹⁴ Az uniós szabályozás általánosan a fogyasztó fogalma alatt ért minden

¹¹ CZAJLIK István - HORVÁTH Anna - SZ. PAPP Judit: *Korszerű pénzügyi fogyasztóvédelem*. in: Lentner Csaba (szerk.): *Bankmenedzsment-Bankszabályozás-Pénzügyi fogyasztóvédelem*, Budapest, Nemzeti Közszerkeletati és Tankönyvkiadó, 2013. 433.

¹² NAGY Tibor: *A pénzügyi jog és a pénzügyi jogtudomány*. in: Simon István (szerk.): *Pénzügyi jog I.*, Budapest, OSIRIS Kiadó, 2007. 42-50. A szerző álláspontja szerint a pénzügyi alaprendszert a pénzügyi jog szabályozza, meghatározva a pénzkészletek felett rendelkező szervek jogait és kötelezettségeit. A pénzügyi alaprendszer három területet ölel fel, az államháztartási rendszert, a vállalkozási rendszert és a bank-, biztosítási és pénzügyi szolgáltatási rendszert.

¹³ NAGY Zoltán: *A Európai Unió Bíróságának devizahitelezéssel kapcsolatos ítélezési gyakorlata fogyasztóvédelmi aspektusból*. in: Lentner Csaba (szerk.): *A devizahitelezés nagy kézikönyve*, Budapest, Nemzeti Közszerkeletati és Tankönyvkiadó, Budapest, 2014., 437-454. ERDŐS Éva: *A Választottbírószági kikötés megítélése a devizahitelezési szerződésekben az Európai Unió Bíróságának döntései tükrében*. in: Lentner Csaba (szerk.): *A devizahitelezés nagy kézikönyve*. Budapest, Nemzeti Közszerkeletati és Tankönyvkiadó Zrt., 466.

¹⁴ HAJNAL Zsolt: *A fogyasztóvédelem alanya: a fogyasztó*. in: Szikora Veronika (szerk.): *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog-Európai kitekintéssel*, Debrecen, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete, 43-44.

olyan természetes személyt, aki az irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén. Ugyanezt a fogalmat használják a pénzügyi fogyasztóvédelem területén.¹⁵ Főszabály szerint önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személyt tekintik fogyasztónak a hazai polgári jogi és a pénzügyi jogi szabályozás egyaránt.¹⁶ Azonban a fogyasztóvédelmi szabályozás módosítása változtat a fogyasztói fogalmon a békéltető testület eljárásában, amelyet viszont nem vesz át a pénzügyi jogi szabályozás, de jelzi így is az ellentmondást ezen a területen.¹⁷ Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata is rámutat arra, hogy a fogyasztó fogalma elsősorban a természetes személyeket öleli fel, a jogi személyekre nem terjed ki.¹⁸ Ezzel kapcsolatban vannak elméleti viták a fogyasztói fogalom kiterjesztéséről¹⁹, továbbá a hazai bírósági gyakorlat sem egyértelmű a fogyasztó fogalmának értelmezésében, illetve az uniós gyakorlat is kiterjeszti a fogalmat egyes esetekben, ahogy az alábbiakban is látszik.

Sajátos helyzetet teremt azonban az az eset, amikor a kisvállalkozások, jogi személyek nem szakmai vagy üzleti tevékenységük körébe eső célból járnak el. Az elméleti felfogás, amely a joggyakorlat alapját is képezi az, hogy ebben az esetben a jogi személy a természetes személyhez hasonló ismerettel rendelkezik a szerződéses jogviszonyban. Ezek az ún. dual-use (kettős célú) szerződések. Ezzel kapcsolatos jogi álláspontot a bírósági gyakorlat alakította ki. Az ítélkezési gyakorlat rámutatott arra, hogy a szerződő fél fogyasztónak minősítésénél vizsgálni kell, hogy a szerződés megkötése szakmai és üzleti tevékenységi körébe tartozik-e vagy személyes családi szükségletek kielégítése körében merül föl.²⁰ A kettős célú szerződések esetében azt vizsgálja a Bíróság, hogy a kereskedelmi vagy szakmai tevékenységhez vagy ezen kívüli célt szolgáló dologra nézve jött létre a szerződés, illetve melyik cél van túlsúlyban. Csak akkor tarthat igényt a szerződő fél a különleges fogyasztói védelemre, ha a kereskedelmi vagy szakmai jelleg mellékes, alárendelt szerepet játszik és elsődleges a személyes vagy családi szükséglet.²¹

¹⁵ 93/13/EGK irányelv 2 cikk b) pont, 2008/48/EK irányelv 3 cikk a) pont.

¹⁶ 2013.évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 8. könyv 8:1§ 3. pont, 2009.évi CLXII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről 3.§ 3. pont, 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról 6.§ (1) bekezdés 28. pont.

¹⁷ 1997.évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről 2.§ a) pont. A szabályozás alapján fogyasztónak minősül az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje. A békéltető testületre vonatkozó szabályok alkalmazásánál –egyes európai uniós szabályok által meghatározott kivételekkel– fogyasztónak minősül a fenti természetes személyen kívül az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró, külön törvény szerinti civil szervezet, egyházi jogi személy, társasház, lakásszövetkezet, mikro-, kis-, és középvállalkozás is, amely árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje.

¹⁸ C-541/99. sz. ügy (Cape Snc v. Idealservice Srl.); C-542/99. sz. ügy (Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl.), HAJNAL: i.m.(2010) 45.o.

¹⁹ VERES Zoltán: *A pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdései*. PhD értekezés, kézirat, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2018. 23-30.

²⁰ HAJNAL (2010): i.m. 45-46. Ezt az esetet vizsgálta a Bíróság a C-361/89. sz. ügyben.

²¹ HAJNAL (2010): i.m.46-47.

A fogyasztó fogalmának a tisztázása mellett fontos elméleti kérdés, hogy milyen az a fogyasztó, illetve fogyasztói magatartás, amely a különleges védelmet megérdemli. A jogalkalmazás szempontjából tehát fontossá vált a fogyasztói minta megalkotása, amely az egyes eljárásokban a jogsérelem alapjául szolgálhat. Az elméleti felfogások alapján két minta – fogyasztói modell körvonalazódik. Az ésszerű fogyasztó modellje érvényesül az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatában és angol, francia jogterületen. Az ésszerű fogyasztó képes racionális döntéseket hozni a rendelkezésre álló információk alapján. A másik minta – fogyasztói modellt a német bírói gyakorlat alakította ki. Ez utóbbi modellnél a fogyasztót óvni kell, rendkívüli védelemben kell részesíteni, mivel nem képes ésszerű döntések meghozatalára, már a legkisebb félrevezetés vagy megtévesztés esetén.²² A fogyasztói modell kialakítása mellett az ítélezési gyakorlat elismeri, hogy a fogyasztó a szolgáltatáshoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind információs szintje tekintetében.²³ Ez akkor is igaz, ha figyelmes és körültekintő a fogyasztó. Ez különösen érvényesül a pénzügyi szolgáltatásoknál. A pénzügyi szolgáltatók magasabb szakmai felkészültséggel rendelkeznek, a termékek bonyolultak és összetettek, gyakran átláthatatlan feltételrendszerrel és költségstruktúrával. A másik fontos tényező, hogy a fogyasztók ismeretanyaga és érdekérvényesítő képessége is alacsony.²⁴ Magyarországon különösen hangsúlyos kérdés a pénzügyi kultúra alacsony foka, amelynek a megoldását az oktatás és a tájékoztatás növelésével kívánják jellemzően orvosolni. A fogyasztó védelmére irányuló cél azonban ütközik az akarati autonómia és a szerződési szabadság elvével, amelyek között az irányelv megpróbál kompromisszumot találni, korlátozó szabályok bevezetésével. Azonban ezt a szabályozást feloldja az irányelv azzal, hogy lehetővé teszi a tagállamok számára a nemzeti szabályozásban a fogyasztók magasabb szintű védelmét, azaz a tagállamok túlterjeszkedhetnek ezeken a szabályokon.²⁵

A szabályozás másik alanya a *pénzügyi szervezet*. A pénzügyi szervezet pontos meghatározását nem adják meg a jogszabályok, csak közvetetten utalnak a fogalomra egyrészt a Magyar Nemzeti Bank alapvető feladatainál, másrészt a Pénzügyi Békéltető Testület hatáskörének meghatározásánál.²⁶ A pénzügyi szervezetek a pénzügyi közvetítő rendszer²⁷ részét képező olyan pénz- és tőkepiaci intézmények, amelyek jogszabályban meghatározott szolgáltatásokat nyújtanak

²² FAZEKAS: i.m. 75-76., C-220/98. sz. és C-479/93. sz. jogeset.

²³ C-618/10. sz. ügy; C-472/11. sz. ügy; C-137/08. sz. ügy

²⁴ CZAJLIK – HORVÁTH – SZ. PAPP: i.m. 432.

²⁵ A Tanács 93/13/EGK irányelvének 4. cikk (2) bekezdése határozza meg ezeket a korlátozó szabályokat.

²⁶ 2013.évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról. A törvény preambulumban illetve az MNB jogállásáról és alapvető feladatairól szóló rendelkezésekben (1-4.§) utal a pénzügyi szervezetek fogalmi körére. A jogszabály kimondja, hogy az MNB a pénzügyi közvetítőrendszer egészének a makro- és mikroprudenciális felügyeletét ellátja. A pénzügyi közvetítőrendszeren belül egyes pénzügyi szervezetekről beszél a jogalkotó. A törvény pénzügyi szervezetnek tekinti a 39.§ hatálya alá tartozó szervezeteket és személyeket. A korábbi szabályozás is ezt erősíti meg, a pénzügyi szervezetek felügyeletét a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete látta el, az MNB- hez hasonló hatáskörrel a 2010. évi CLVIII. törvény alapján. Hasonlóan rendelkezett és pénzügyi szervezetek fogalmát használta a 39/2012.(XII.20.) NGM rendelet a Pénzügyi Jogok Biztosáról.

²⁷ CSEMÁNÉ VÁRADI Erika: Alternatív vitarendezési lehetőségek-módszerek és eljárások. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/1. Különszám, 18-30.

megtakarítóknak és beruházóknak egyaránt.²⁸ A jogi szabályozás alapján a pénzügyi szervezetek körébe tartoznak az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak, a pénzügyi intézmények és egyéb pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatást végző intézmények, a magánnyugdíj pénztárak, a foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmények, a tőzsde és a befektetési vállalkozások, az értéktár és egyéb tőkepiaci szolgáltatók, biztosítók és biztosítási tevékenységet végzők.²⁹

A pénzügyi fogyasztóvédelem alanyai közé tartozik még a *monetáris hatóság*, a Magyar Nemzeti Bank. Az MNB olyan monetáris hatóság, amely a makroprudenciális és a mikroprudenciális felügyelést egyaránt végezheti, azaz ellátja a pénzügyi rendszer stabilitását veszélyeztető rendszerkockázati tényezők nyomon követését és kontrollját illetve a pénzügyi szervezetek egyedi felügyelését. Az integráció révén hatékonyabb a koordinálásra és a jogszabályi feltételek jobb érvényesítésére nyílik lehetőség.³⁰ A jegybank két területen érvényesíti a pénzügyi fogyasztóvédelmet, egyrészt a mikroprudenciális felügyeleti hatáskörön belül különböző eszközökkel ellátja a pénzügyi szervezetek által nyújtott szolgáltatásokat igénybevevő pénzügyi fogyasztók érdekeinek a védelmét, másrészt a Pénzügyi Békéltető Testület útján ellátja a fogyasztó és a pénzügyi szervezetek között létrejött jogviszonnyal kapcsolatos jogviták bírósági eljárásán kívüli rendezését.

2.2. A pénzügyi fogyasztóvédelmi közjog tárgya. A *pénzügyi fogyasztóvédelem tárgya* az a hatályos közjogi joganyag, amely szabályozza a pénzügyi szervezetek és a pénzügyi fogyasztó közötti jogviszonyt akként, hogy biztosítsa a két fél közötti egyensúlyhiány kiegyenlítését. A szabályozás lényegileg a közjog eszközeivel beavatkozik a felek polgári jogi viszonyaiba, korlátozza a szerződési szabadságot, továbbá megerősíti a fogyasztó tájékoztatását és a jogorvoslati lehetőségeit. Az elkülönült és kiemelt szabályozást a pénzügyi termékek bonyolult, speciális ismeretet igénylő jellege és az ügyletek társadalmi jelentősége egyaránt indokolja.³¹

A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozás összetett, széleskörű joganyagot ölel fel, amely határainak a kijelölésében a szakirodalom sem egységes. Jól foglalja össze azonban a szabályozás területeit a Világbank jelentése:³²

²⁸ SIMON István: *Bankszabályozás*. PhD értekezés, kézirat, Budapest, ELTE ÁJK, 2003, 310. NAGY Zoltán: *A faktoring*. Budapest, HVG-ORAC Kft., 2009. 163-171. Fontos kiemelni, hogy a jogi szabályozás a pénzügyi szervezetek mellett pénzügyi tevékenységet végző személyeket is említ. A gyakorlatban azonban a szervezeteknek van nagyobb jelentősége és a szervezeti forma a jellemző, így fogalomként csak a pénzügyi szervezet fogalmát használom.

²⁹ 2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról 39.§.

³⁰ 2013. évi CXXXIX. törvény indokolása a Magyar Nemzeti Bankról. Az általános indokolás rámutat arra, hogy az integrált felügyelet azáltal jött létre, hogy a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete megszűnt és a feladatait és hatáskörét a jegybank vette át. Az integráció révén megfelelően érvényesülhetnek a makroprudenciális szempontok a mikroprudenciális felügyeleti jogalkalmazás során. NAGY Zoltán-CSISZÁR Anett: A hazai pénzügyi felügyeleti szabályozás a változások tükrében. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica* XXXIV., 2016. 157-173.

³¹ CZAJLIK -HORVÁTH-SZ. PAPP: i.m. 433-435.

³² CZAJLIK -HORVÁTH-SZ. PAPP: i.m. 434. A szerzők foglalták össze a Világbank joggyakorlat gyűjteménye alapján azokat a területeket, amelyek a pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozás építőkövei. <http://siteresources.worldbank.org/Extfinancialsector/Resources/Good-Practices-for-Financial-Consumer-Protection-Draft.pdf> (2020. november 30.)

- fogyasztók tájékoztatása és a pénzügyi termékek értékesítése,
- pénzügyi fogyasztóvédelmi intézményrendszer,
- ügyfélkezelés, magatartási kódexek,
- fogyasztó nyilvántartása, adatvédelem, banktitok,
- az ügyfél pénzügyi eszközeinek védelme,
- fogyasztói jogviták szabályai.

A teljes pénzügyi szervezetekre vonatkozó szabályozása helyett a pénzügyi szolgáltatások és a pénzügyi intézményrendszerre vonatkozó joganyag kerül az alábbiakban feldolgozásra a terjedelmi korlátok miatt. Azonban a pénz- és tőkepiacnak ez a szegmense is jól mutatja be a pénzügyi fogyasztóvédelemmel kapcsolatos kérdéseket és a szabályozás főbb területeit.

3. A pénzügyi eszközrendszere

A pénzügyi fogyasztó védelme több jogi eszközt felölel, hiszen közvetetten a szabályozás széles köre törekszik a fogyasztói érdekek védelmére, az alábbiakban azonban a kifejezetten a pénzügyi fogyasztóvédelem céljára használt eszközök kerülnek kiemelésre. A *fogyasztóvédelem eszközrendszerének főbb elemét képezi az ügyfélvédelem, a makroprudenciális eszközök, a fogyasztóvédelmi ellenőrzés, az alternatív vitarendezés, a közérdekű igényérvényesítés egyaránt*. A jelentőségét tekintve a szabályozás kiemelt és közvetlen hatással bíró területe az ügyfélvédelem, ezért csak ezt érinti részletesen a tanulmány. A 2013 előtti szabályozásban fokozatosan került kiépítésre az eszközrendszer, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete hatáskörének a megerősítésével.

Történetiségét tekintve a 2000-ben, a PSZÁF létrejöttékor jelent meg a fogyasztóvédelem kérdése, elsősorban a fogyasztók tájékoztatása területén. A Felügyelet 2008-tól kezdődően hatóságként járhat el a pénzügyi fogyasztó sérelmére elkövetett tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat esetén. Változott továbbá a panaszkezelés rendje, ahol szintén hatósági jogosítványok segítségével, a közigazgatási eljárás szabályait mögöttes szabályként alkalmazva jár el a Felügyelet. Mindemellett a hivatal aktív tájékoztatási tevékenységet folytat és ajánlásaival befolyásolja a pénzügyi szervezetek fogyasztókkal kapcsolatos eljárását. A PSZÁF 2010-től kezdődően kapott teljeskörű fogyasztóvédelmi hatósági felhatalmazást, amely révén fogyasztóvédelmi hatósági ellenőrző tevékenységet is végezhet.

A jogalkotó 2011-től alternatív vitarendezési fórumként létrehozta a Pénzügyi Békéltető Testületet, amellyel megnyílt a lehetőség a jogviták bírósági eljáráson kívüli rendezésére.³³ A gazdasági válság révén felmerült problémák megoldására rendszer szinten is választ kellett adni, így kiszélesítésre került 2013-tól a felügyeleti eszközrendszer, a makroprudenciális eszközök fogyasztókat érintő szabályaival.

A hatályos szabályozás alapján a fogyasztóvédelemben fontos szerepet játszik az *ügyfelek védelme*, amely szélesebb személyi kört ölel fel, mint a fogyasztóvédelem, hiszen az ügyfél fogalma szélesebb fogalom a fogyasztónál. Az ügyfél fogalmába

³³ CZAJLIK -HORVÁTH-SZ. PAPP: i.m. 444-445.

beletartozik minden természetes személy, jogi személy, jogi személyiség nélküli szervezet vagy egyéb személyegyesülés, amely a pénzügyi szervezettel szerződéses kapcsolatba lép vagy a pénzügyi szervezettől bármilyen szolgáltatást igénybe vesz vagy igénybe kívánt venni.

Az ügyfelek védelmére vonatkozó szabályok négy területet fognak át:³⁴

- ügyfelek tájékoztatása és a kereskedelmi kommunikáció,
- pénzügyi szolgáltatás nyújtásával kapcsolatos kérdések,
- esélyegyenlőséget biztosító szabályok,
- panaszkezelés,
- betétbiztosítás és befektetővédelem

Az ügyfelek tájékoztatásával és a kereskedelmi kommunikációval kapcsolatos szabályok – a fogyasztók jobb informálása révén – a pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos hátrányosabb helyzeten kívánnak orvosolni. A bonyolult pénzügyi konstrukciók és a szolgáltatások sokszínűsége információk hátrányt eredményez a fogyasztónál.

Az ügyfelek tájékoztatása magában foglalja az általános tájékoztatási és a speciális egyes ügyletekre vonatkozó tájékoztatási kötelezettséget. Az általános szabályok alapján a pénzügyi intézménynek folyamatosan és időszakosan tájékoztatni kell az ügyfeleket. Az általános tájékoztatás keretében folyamatosan, könnyen hozzáférhető módon, elektronikusan is közzéteszi az üzletszabályzatát, a pénzügyi szolgáltatásokkal és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos szerződési feltételeket, a kamatokat, díjakat és egyéb költségeket és ezek számítási módszerét. Az információ jobb elérhetősége érdekében az ügyfél kérésére ingyenesen rendelkezésre kell bocsátani az üzletszabályzatot és egyéb kötelező nyilvánosságot élvező kimutatásokat és szabályzatokat. A folyamatos tájékoztatási kötelezettség mellett szükséges az időszakos tájékoztatás, amelynek keretében a folyamatos szerződések esetén a pénzügyi intézmény egyértelmű, teljeskörű, közérthető írásbeli kimutatást küld az ügyfél részére. A kivonatot – eltérő megállapodás hiányában – magyar nyelven kell megküldeni. A kimutatást fő szabály szerint elfogadottnak kell tekinteni, ha az ügyfél a kézbesítéstől számítva 60 napon belül nem emel kifogást, de ez nem jogvesztő határidő, mivel az ügyfél követelése ebben az esetben is érvényesíthető.

Speciális tájékoztatási kötelezettséget két esetben ír elő a törvény kifejezett rendelkezéseivel, a joghatóság kikötése illetve a betétügyletek esetén. Az előbbi esetben csak akkor szükséges a külön tájékoztatás az ügyletkötés előtt, ha a pénzügyi intézmény nem a magyar jog alkalmazását és nem a magyar joghatóságot köti ki. A betétesek tájékoztatásának indoka az ügylet érzékenysége, mivel ha a betétesek bizalma megbomlik a pénzügyi intézményekben, az nem csak az egyedi intézmény csődjét jelentheti, hanem veszélyezteti a teljes pénzügyi rendszer stabilitását. A betéteseket tájékoztatni kell a biztosított betét típusokról, a biztosítás és a kártalanítás feltételeiről és a betétbiztosítás megszűnéséről. A jogalkotó előírja a betétesek tájékoztatásának a módját is, amely kiterjesztőleg is értelmezendő, mivel az általános tájékoztatásnál nincs ilyen feltétel, de a kellő gondosság mellett

³⁴ 2013. évi CCXXXVII. törvény (Hpt.) a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról 265. §-288/D. §-a és a jogszabályhelyekre vonatkozó indokolás.

eszerint kell eljárniuk a pénzügyi intézményeknek. A tájékoztatásnak tehát közérthetőnek kell lennie és az ügyfél számára világos, érthető módon, főszabály szerint magyar nyelven kell megvalósulnia. Fontos kelléke a tájékoztatásnak a tudomásulvétel, amely a tájékoztató aláírásával vagy a tudomásulvétel elektronikus visszaigazolásával egyaránt megtörténhet.

A kereskedelmi kommunikáció rendelkezései általános elveket nem fogalmaznak meg, hanem inkább egyes ügyletek vonatkozásában határoznak meg garanciális szabályokat. Fel kell tüntetni a kereskedelmi kommunikációban az egységesített kamatláb mutatót, a fiatalokorúak esetében pedig a pénzügyi szolgáltatások igénybevételére felhívó reklámot országos napilapokban is közzé kell tenni. Emellett a jogalkotó tiltja az árubemutatóval egybekötött termékértékesítés során a pénzügyi szolgáltatás nyújtását (kivéve készpénz-helyettesítő fizetési eszköz használata) és a nyereménybetét-sorsolás kivételével a pénzügyi intézmények sorsolásra vonatkozó reklámtevékenységét. Korlátozó szabály vonatkozik továbbá a hitel-tanácsadási tevékenységet végzőkre, mivel a kereskedelmi kommunikációban nem használhatják a hiteltanácsadásra vonatkozó és ehhez hasonló kifejezéseket.

A *pénzügyi szolgáltatás nyújtásával kapcsolatosan* a jogalkotó a pénzügyi szolgáltatásokra és a kiegészítő pénzügyi szolgáltatásokra egyaránt kiterjedő feltételrendszert fogalmaz meg. Az így megfogalmazott szabályok részben formai, részben tartalmi jellegűek. Formai követelmény a szerződés írásbeli formája, amelyet az ügyfél rendelkezésére kell bocsátani. Fontos kiemelni azonban, hogy ez nem érvényességi kelléke a szerződésnek. A szerződés polgári jogi értelemben érvényes, viszont felügyeleti eljárást eredményez a szabály megsértése a pénzügyi szolgálattal szemben.³⁵ Tartalmi követelmény a kamat, díj, költségek, egyéb szerződési feltételek pontos meghatározása. A rendelkezések előírják ezeknek a mértékét és kalkulációs módját, továbbá korlátozzák a feltételek egyoldalú módosítását. Ilyen mutató többek között az EBKM, az EHM és a THM. Az egységesített betéti kamatláb mutatót (EBKM) a pénzügyi szolgáltatónak ki kell számíttatnia és közzé kell tennie, hasonlóan az egységesített értékpapír hozam mutatóhoz (EHM). Az utóbbinál a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és befektetési jegyek esetében köteles ezt megállapítani a pénzügyi intézmény.³⁶ A teljes hiteldíj mutatót (THM) a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló jogszabály alapozza meg, amely alapján külön jogszabály rendelkezik a megállapítás módjáról. A fogyasztó hitel esetén meg kell állapítani a teljes hitel díját, amely a hitelező által ismert minden olyan ellenszolgáltatást jelent, amelyet a fogyasztó a hitelszerződés kapcsán megfizet.³⁷ A teljes hiteldíj mutató számításánál figyelembe kell venni a fogyasztó által a szolgáltatónak fizetendő összes díjat és a szolgáltatás igénybevételéhez kapcsolódó díjat.³⁸ A pénzügyi szolgáltatások részletes tartalmi

³⁵ Hpt. 285. §. Kivételt képez ez alól az elektronikus pénz kibocsátására és visszaváltására irányuló szerződés a törvényi feltételeknek megfelelően.

³⁶ 82/2010 (III.25) Korm. rendelet a betéti kamatok és az értékpapírok hozama számításáról és közzétételéről 3. § (1) bek. - 8. § (1) bek.

³⁷ 2009. évi CLXII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről 3.§ 10. pont. A törvény 17/A. §-a egyben meghatározza a THM maximumát is.

³⁸ 83/2010(III.25.) Korm. rendelet a teljes hiteldíj mutató meghatározásáról számításáról és közzétételéről 3.§ (1) bek. A jogszabály ilyen díjnak kezeli a kamatot, díjat, jutalékot, költséget és az

elemeit az üzletszabályzat határozza meg, amelyben az általános szerződési feltételek kerülnek megfogalmazásra. A magatartási kódexek³⁹ is szabályozták korábban a felelős hitelezés általános normáit, a fizetési nehézségek esetén alkalmazandó eljárásokat illetve a végrehajtást megelőző és elindulását követő normákat.

Az *esélyegyenlőség biztosítása* szintén fontos eleme a pénzügyi fogyasztóvédelemnek. Ez három területen valósul meg:

- az EGT tagállamok állampolgárainak esélyegyenlősége,
- alapszámla,
- szociális számla,
- fogyatékos személyek esélyegyenlősége.

A pénzügyi szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés előmozdítása érdekében érvényesül e megkülönböztetés tilalma az EGT tagállamok állampolgárai között egyes szolgáltatások esetében. Így a szolgáltató nem tehet különbséget a fogyasztók között állampolgárság vagy tartózkodási hely alapján a fizetési számla-szerződés megkötése és vezetése tekintetében. Szintén az esélyegyenlőséget segíti elő az alapszámla és a szociális számla intézménye. Az alapszámlát az ahhoz kapcsolódó díjrendszerrel kell biztosítani, ha van a szolgáltatónál ilyen keretszerződésre lehetőség. Ez lehetővé teszi a fogyasztónak, hogy alapszolgáltatásokat biztosító forint számlát kedvező díjfeltételekkel vegyen igénybe.⁴⁰ Szintén hasonló célt szolgál a szociális számla. A hátrányos szociális helyzetű fogyasztó számára kedvező díj és költség feltételekkel fizetés számlát vezet a pénzügyi intézmény.

Az ügyfelek védelmének negyedik területe a *panaszkezelés* jogintézménye.⁴¹ A pénzügyi szolgáltató a fogyasztóvédelmi ügyekért felelős kapcsolattartót jelöl ki, akinél az ügyfél a szolgáltató magatartására, tevékenységére vagy mulasztására vonatkozó panaszát előterjeszheti. A panasz előterjesztésére szóban és írásban is sor kerülhet. A panaszt a szolgáltató díjmentesen köteles kivizsgálni és ezért külön díjat nem számíthat fel. A panaszeljárással kapcsolatban tájékoztatási kötelezettsége áll fenn a pénzügy szervezetnek és mindenben úgy kell eljárnia, mint ahogy az adott helyzetben elvárható. A panaszeljárást részletesen dokumentálni kell, jegyzőkönyvet kell felvenni. Ha az ügyfél panasa elutasításra kerül, tájékoztatni kell a jogorvoslati lehetőségekről, különösen a Pénzügyi Békéltető Testület és az MNB fogyasztóvédelmi ellenőrzési eljárásáról és az eljárás megindításához szükséges feltételekről.

---

adót. Ugyanakkor a 3. § (3) bekezdés arra is utal, hogy melyek azok a költségek, amelyek nem tartoznak bele a THM-be, mint például a közjegyzői díj.

³⁹ www.mnb.hu/archivum/Felugyelet/root/foldal/bal_menu/szabalyozo_eszkozok/magatartas_kodex. (2020. november 30.)

Az MNB által közzétett Aktualizált Magatartási Kódex jött létre az MNB és a Magyar Bankszövetség egyeztetése alapján, amely jogszabályi szinten nem szabályozott rendelkezéseket tartalmaz.

⁴⁰ 262/2016 (VIII.31) Korm. rendelet az alapszámlához való hozzáférésről, az alapszámla jellemzőiről és díjazásáról 1. § (1) bekezdés.

⁴¹ Hpt. 288.§. 46/2018.(XII.17.) MNB rendelet az egyes pénzügyi szervezetek panaszkezelésének formájára és módjára vonatkozó részletes szabályokról.

A *betétbiztosítás és befektetővédelem* szintén a fogyasztók védelmét szolgálja. A betétesek és a befektetők kockázatának mérséklésére és a károk megtérítésére jött létre a két jogintézmény. A pénzügyi szolgáltató csődjéből eredő károk limitált összegű megtérítésére kerül sor a két védelmi alap révén. A pénzügyi szférában az ügyfelek bizalma fontos a zökkenőmentes ügymenet érdekében, ugyanis a pénzügyi szolgáltatók a betétesekkel szemben nincsenek likvid helyzetben, hiszen az idegen forrásokat hitelezik ki a kötelező tartalékon kívül, így az összes betétes azonnali kielégítésére nincs lehetőség. A pénzügyi piacokkal szembeni egyéni és társadalmi bizalom megőrzése érdekében is fontos a betét- és befektetővédelem. A hazai rendszerben kötelező és önkéntes betét- és intézménybiztosítás működik. Kötelező betétbiztosítás intézménye az Országos Betétbiztosítási Alap. A hitelintézetnek kötelező csatlakozni az Alaphoz, kivéve a harmadik országbeli hitelintézet fióktelepe, ha az OBA-val egyenértékű betétbiztosítással rendelkezik. A jogintézmény célja, hogy a hitelintézet likviditási problémái esetén a betétek visszafizetése a törvényi összeghatárig garantált legyen. A rendszert a hitelintézetek tartják fenn, fizetnek csatlakozási díjat, továbbá rendszeres biztosítási díjat a biztosított betétek után. Maga a biztosítás csak a biztosított betétek után és csak meghatározott kártalanítási összegig jár, így a rendszer az ügyfeleket nem teljes körűen védi.⁴² A kötelező betétbiztosítás mellett a törvény lehetővé teszi önkéntes betétbiztosítási és intézményvédelmi alapok létrehozását. Felügyeleti jóváhagyás szükséges az alapok létrehozásához, illetve az MNB a működésüket is felügyeli.

A befektetővédelem a befektetési szolgáltatásoknál és a kiegészítő szolgáltatásoknál nyújt védelmet a fogyasztók számára. A hitelintézetek végezhetik ezeket a tevékenységeket, így a bankszektorra egyaránt vonatkozik a befektetők védelmére kialakított szabályozás. Az ügyfelek kártalanítását a törvényi korlátok között, maximált összegben a Befektető-védelmi Alap végzi. Főszabály szerint a befektetési szolgáltató a tevékenységet csak akkor végezheti, ha csatlakozott az Alaphoz. Hasonlóan a betétvédelemhez, a szolgáltatóknak csatlakozási díjat és éves díjat kell fizetni, így az Alapot a szolgáltatók tartják fenn.

4. Összegzés

A tanulmány célja, hogy elhelyezze a pénzügyi fogyasztóvédelmi jogot a jogágak rendszerében és kiemelten rámutasson a közpénzügyi szabályozás jelentőségére. A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog kiterjedt szabályrendszerében egyre nagyobb szerepet játszik a közjog, hiszen a jegybank hatósági tevékenysége hatékony eszköznek minősült a legálisan működő pénzügyi szervezetek tevékenységével összefüggésben. Ahol a jogi eszközök hatékonysága csökken az az országokon átívelő, digitalizált pénzügyi szolgáltatások területe. Mivel ennek a szabályozása több nehézségbe is ütközik, ezért előtérbe kerül a pénzügyi tudatosságra nevelés és a pénzügyi oktatás szerepe a jövőben. Ezen a területen a közoktatásra és a közjogi és

---

⁴² Hpt. 209. §- 240. §.

---

magánjogi oktatásra is kiemelt szerep vár illetve a jegybank már jelentős lépéseket tett a pénzügyi szolgáltatások megismertetése és a fogyasztók felvilágosítása terén.